

הַלְבוֹת שְׁמִטָּה וַיּוֹבֵל פָּרָק ט

א. מִצֻּת עֲשֵׂה לַהֲשָׁמִיט הַמְּלוֹה בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁנֶּאֱמַר "שְׁמוּט כָּל-בַּעַל מִשֶּׁה יָדוּ" (דברים טו,ב); וְהַתּוֹבֵעַ חֹב שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁבִיעִית עָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא-יִגַּשׁ אֶת-רֵעֵהוּ" (שם).

ב. אֵין שְׁמִטַּת כֶּסֶּפִּים נוֹהֶגֶת מִן הַתּוֹרָה בַּשְּׁבִיעִית, אֲלָא בְּזִמָּן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג שִׁישׁ שָׁם שְׁמִטַּת קֶרֶקַע שֶׁהָרִי יָשׁוּב הַקֶּרֶקַע לְבַעֲלָיו בְּלֹא כֶּסֶף; וְדָבָר זֶה, קִבְּלָהּ הוּא: אָמְרוּ חֲכָמִים, בְּזִמָּן שֶׁאַתָּה מִשְׁמִיט קֶרֶקַע אֶתָּה מִשְׁמִיט כֶּסֶּפִּים בְּכָל מָקוֹם, בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בַּחוּצָה לְאַרְץ; וּבְזִמָּן שֶׁאֵין שָׁם שְׁמִטַּת קֶרֶקַע אֵין אֶתָּה מִשְׁמִיט כֶּסֶּפִּים בַּשְּׁבִיעִית, אִפְּלוּ בְּאַרְץ.

ג. וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים שֶׁתֵּהָא שְׁמִטַּת כֶּסֶּפִּים נוֹהֶגֶת בְּזִמָּן הַזֶּה בְּכָל מָקוֹם, וְאָף עַל פִּי שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת הַשְּׁמִטָּה כֶּסֶּפִּים מִיִּשְׂרָאֵל.

ד. אֵין שְׁבִיעִית מִשְׁמִטַּת כֶּסֶּפִּים אֲלָא בְּסוּפָה שֶׁנֶּאֱמַר "מִקֵּץ שִׁבְע־שָׁנִים, תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְזֶה, דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּט . . .". (דברים טו,א-ב), וְשֵׁם הוּא אוֹמֵר "מִקֵּץ שִׁבְע־שָׁנִים, בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בַּחֵג הַסְּפּוֹת" (דברים לא,י): מָה שָׁם אַחֵר שִׁבְע־, אָף הַשְּׁמִטָּה כֶּסֶּפִּים אַחֵר שִׁבְע־.

ה. לְפִיכָף הַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ בַּשְּׁבִיעִית עֲצָמָה, גּוֹבֶה חוֹבוֹ כָּל הַשָּׁנָה; וְכִשְׁתִּשְׁקַע חֲמָה בְּלִילִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹמוּצָאֵי שְׁבִיעִית, אָבֵד הַחֹב. שְׁחַט אֶת הַפָּרָה, וַחֲלָקָה עַל דַּעַת שֶׁהַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹמוּצָאֵי שְׁבִיעִית, וְנִתְעַבֵּר אֱלֹוֹל, וְנִמְצָא אוֹתוֹ הַיּוֹם סוּף שְׁבִיעִית אָבֵדוֹ הַדָּמִים, שֶׁהָרִי עֲבָרָה שְׁבִיעִית עַל הַחֹב.

ו. שְׁבִיעִית מִשְׁמִטַּת אֶת הַמְּלוֹה; וְאִפְּלוּ מְלוֹה שֶׁבִּשְׁטָר שִׁישׁ בּוֹ אַחֲרֵיּוֹת נִכְסִים, הָרִי זֶה מִשְׁמִיט. וְאִם סִיִּם לוֹ שָׂדֶה בְּהַלּוֹאָתוֹ, אֵינוֹ מִשְׁמִיט. וְהַשְּׁבִיעִית מִשְׁמִטַּת אֶת הַשְּׁבוּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא-יִגַּשׁ" (דברים טו,ב) מִכָּל מָקוֹם, לֹא לְשֵׁלֶם וְלֹא לְהַשְׁבִּיעַ.

ז. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בַּשְּׁבוּעַת הַדִּינִין, וְכָל כִּיּוּצָא בָּהּ מִדְּבָרִים שְׁאֵם יוֹדָה בָּהֶן, שְׁבִיעִית מִשְׁמִטַּת; אֲבָל שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין וְהַשְּׁתַּפִּין, וְכִיּוּצָא בָּהֶן מִשְׁבוּעוֹת שְׁאֵם יוֹדָה יִשְׁלֵם הָרִי זֶה יִשְׁבַּע אַחֵר הַשְּׁמִטָּה.

ח. הַלּוֹהוּ וְתַבְעוּ וְכַפָּר בּוֹ, וְהַגִּיעָה שְׁמִטָּה וְהוּא בְּכַפִּירָתוֹ, וְהוֹדָה אַחֵר שֶׁעֲבָרָה שְׁבִיעִית, אוֹ שֶׁבָּאוּ עָלָיו עֲדִים אַחֵר הַשְּׁבִיעִית אֵין הַשְּׁבִיעִית מִשְׁמִטַּת.

ט. הַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ, וְקִבַּע לוֹ זִמָּן לַעֲשׂוֹר שָׁנִים אֵינוֹ מִשְׁמִיט: אָף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּא לִידֵי "לֹא-יִגַּשׁ" (דברים טו,ב), הָרִי הוּא עֲתָה אֵינוֹ יָכוֹל לִנְגַּשׁ. הַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֹא יִתְבַּעֲנוּ, שְׁבִיעִית מִשְׁמִטַּת.

י. הַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ, וְהַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֹא תִשְׁמַטְנוּ שְׁבִיעִית הָרִי זֶה נִשְׁמַט, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל דִּין הַשְּׁבִיעִית. הַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֹא יִשְׁמִיט הוּא חֹב זֶה, וְאִפְּלוּ בַּשְּׁבִיעִית תִּנְאוּ קִיָּם: שְׁכָל תִּנְאוֹ שֶׁבְּמִמּוֹן קִיָּם; וְנִמְצָא זֶה חֵיב עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן שְׁלֹא חֵיבָהּ אוֹתוֹ תּוֹרָה בּוֹ, שֶׁהוּא חֵיב.

יא. הַקֶּפֶת הַחֲנוּת, אֵינָה נִשְׁמַטַּת; וְאִם עֲשֵׂה אוֹתָהּ מְלוֹה, נִשְׁמַטַּת. שְׁכָר שְׁכִיר, אֵינוֹ נִשְׁמַט; וְאִם זָקְפוֹ עָלָיו מְלוֹה, הָרִי זֶה נִשְׁמַט. קְנָסוֹת שְׁלֵה־אוֹנֶס, וְהַמְּפָתָה, וְהַמוּצִיא שֵׁם רַע אֵינָם

נִשְׁמָטִין ; וְאִם זָקָפָן בְּמַלְוָה, נִשְׁמָטִין. וּמֵאִמְתִּי נִזְקָפִין בְּמַלְוָה,
מִשְׁעַת הָעֲמֻדָה בְּדִין.

יב. הַמַּגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ קֹדֶם הַשְּׂמִטָּה, אֵין כְּתֻבָּתָהּ נִשְׁמָטֶת;
וְאִם פָּגְמָה אוֹתָהּ, אוֹ זָקְפָתָה עָלָיו בְּמַלְוָה נִשְׁמָטֶת.

יג. הַמַּלְוָה עַל הַמִּשְׁכּוֹן, אֵינוֹ מִשְׁמִיט וְהוּא, שִׁיחִיָּה הַחוּב
כְּנֶגֶד הַמִּשְׁכּוֹן ; וְאִם הָיָה יָתֵר, מִשְׁמִיט הַיָּתֵר עַל הַמִּשְׁכּוֹן.

יד. הַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין, וְאָמַר לָהֶם אַתֶּם גָּבוּ לִי חוּבֵי
זֶה אֵינוֹ נִשְׁמָט: שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת-אֲחִיךָ" (דְּבָרִים
טו, ג), וְזֶה בֵּית דִּין תּוֹבְעִין אוֹתוֹ. וְכֵן בֵּית דִּין שֶׁחֲתָכוּ אֶת הַדִּין,
וְכָתְבוּ אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה חַיֵּב לָתֵן לָזֶה כֶּף וְכֶף אֵינוֹ נִשְׁמָט: שֶׁזֶּה
כְּגִבּוֹי הוּא, וְכָאֵלוּ בָּא לִידּוֹ ; וְאֵינוֹ כְּמַלְוָה.

טו. כְּשֶׁרָאָה הַלֵּל הַזֶּקֶן שֶׁנִּמְנָעוּ הָעַם מִלְּהַלּוֹת זֶה אֶת זֶה,
וְעוֹבְרִין עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה "הִשָּׁמֵר לָךְ פֶּן-יִהְיֶה דְּבַר . . ."
(דְּבָרִים טו, ט), הִתְקִין פְּרִזְבּוּל, כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁמֹט הַחוּב עַד שִׁילּוֹ זֶה
אֶת זֶה. וְאֵין הַפְּרִזְבּוּל מוֹעִיל אֲלֹא בַשְּׂמִיטָה כְּסָפִים בְּזִמָּן הַזֶּה,
שֶׁהִיא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים ; אֲבָל שְׂמִטָּה שְׁלִתּוֹרָה, אֵין הַפְּרִזְבּוּל
מוֹעִיל בָּהּ.

טז. אֵין כּוֹתְבִין פְּרִזְבּוּל אֲלֹא בֵּית דִּין חֲכָמִים גְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר,
כְּבֵית דִּינֹו שְׁלִרְבֵּי אָמִי וְרַבֵּי אֲסִי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְהַפְקִיעַ מִמּוֹן בְּנֵי
אָדָם ; אֲבָל שְׂאָר בְּתֵי דִינִין, אֵין כּוֹתְבִין.

יז. זֶה הוּא גּוּפוֹ שֶׁלִּפְרִזְבּוּל מוֹסֵר אָנִי לָכֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי הַדִּינִין
שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, שְׁכָל חוּב שֵׁישׁ לִי, שֶׁאֲגַבְנוּ כָּל זִמָּן שְׂאֲרָצָה;
וְהַדִּינִין חוֹתְמִין מִלְּמֶטֶן, אוֹ הָעֲדִים.

יח. אֵין כּוֹתְבִין פְּרִזְבּוּל, אֲלֹא עַל הַקֶּרֶקַע ; אִם אֵין קֶרֶקַע לַלוּוֶה
מִזְכָּה לוֹ הַמַּלְוָה כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, אִפְלוּ קָלַח שְׁלִכְרוּב.
הַשְּׂאִילוֹ מָקוֹם לְתִנּוּר אוֹ לְכִירָה, כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרִזְבּוּל ; הִיתָה
לוֹ שְׂדֵה מִמִּשְׁכַּנָּת, כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרִזְבּוּל. וְכוֹתְבִין לְאִישׁ עַל
נְכֹסֵי אִשְׁתּוֹ, וְלִיתּוּמִים עַל נְכֹסֵי אֶפְסָרוֹפִין.

יט. אֵין לוֹ קֶרֶקַע, וְלַעֲרֵב יֵשׁ לוֹ קֶרֶקַע כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרִזְבּוּל.
הָיָה לוֹ חוּב עַל חֲבֵרוֹ, וְיֵשׁ לְחֲבֵרוֹ קֶרֶקַע הוֹאִיל וְהוּא תַּחַת
שַׁעֲבוּדוֹ, כּוֹתֵב עָלָיו פְּרִזְבּוּל.

כ. אֶחָד שָׁלוּה מִחֲמִשָּׁה, צְרִיכִים פְּרִזְבּוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד;
וְחֲמִשָּׁה שָׁלוּוּ מֵאֶחָד, דִּיּוֹ פְּרִזְבּוּל אֶחָד לְכָלן. כְּתֵב הַפְּרִזְבּוּל
תַּחֲלָה, וְאַחֵר כֶּף הַלוּוֶה אֵינוֹ מוֹעִיל, אֲלֹא מִשְׁמִיט: עַד שִׁיִּכְתֹּב
הַפְּרִזְבּוּל אַחֵר שֶׁהַלוּוֶה. נִמְצָאת אוֹמֵר שְׁכָל מַלְוֶה הַקּוֹדֶמֶת
לְפְרִזְבּוּל, אֵינָה נִשְׁמָטֶת בַּפְּרִזְבּוּל זֶה ; וְאִם הַפְּרִזְבּוּל קוֹדֵם
אֶת הַמַּלְוֶה, הָרִי זֶה נִשְׁמָטֶת. לְפִיכֶן פְּרִזְבּוּל הַמִּקְדָּם כָּשֵׁר,
וְהַמֵּאֲחֵר פָּסוּל.

כא. פִּיּוּצָד: כְּתֵב הַפְּרִזְבּוּל בְּנִיסָן, וְהַקִּדִּים זִמְנוֹ מֵאֲדָר כָּשֵׁר:
שֶׁהָרִי הוֹרַע כּוֹחוֹ, שֶׁאֵינוֹ מִשְׁמִיט אֲלֹא עַד אֲדָר. אֲבָל אִם
אַחֵר זִמְנוֹ, וְכָתְבוּ מֵאִיר פָּסוּל: שֶׁהָרִי מִיָּפֶה כּוֹחוֹ, שֶׁהוּא אֵינוֹ
מִשְׁמִיט עַד אִיר שֶׁלֹּא כְּדִין שְׂאִין דִּינֹו שֶׁלֹּא יִשְׁמִיט אֲלֹא עַד
נִיסָן, בְּשַׁעַת מְסִירַת הַדְּבָרִים לְבֵית דִּין.

כב. הַמוֹצִיא שְׁטָר חוּב אַחֵר שְׁבִיעִית, וְאֵין עִמּוֹ פְּרִזְבּוּל אֲבָד
חוּבוֹ. וְאִם אָמַר הָיָה לִי, וְאֲבָד נֶאֱמָן: שֶׁמִּזְמָן הַסְּכָנָה וְאֵלַף,

בעל חוב גובה שלא בפרזבול. ולא עוד, אלא כשיביא בעל חוב את שטרו, או כשיבוא לתבע במלוה על פה אומרים לנתבע שלם לו; ואם טען הנתבע ואמר, איזה פרזבול שלו אומרים לתובע, היה לך פרזבול ואבד: אם אמר כן היה, נאמן; ואם הודה שלא כתב פרזבול, אבד חובו. והיתומים, אינן צריכין פרזבול.

בג. הוציא פרזבול, וטען הנתבע ואמר מלוה זו שהוא תובע אחר פרזבול זה היתה, והתובע אומר קדם פרזבול היתה התובע נאמן: שאלו אמר היה לי ואבד נאמן, ואף על פי שאין אנו יודעין זמן הפרזבול שאבד.

כד. טען הנתבע ואמר, מלוה יש לו אצלי, והתובע אומר לא כי, אלא הקפת החנות היא שאינה נשמטת שהרי לא זקפתיה מלוה הרי זה נאמן: שאם ירצה יאמר מלוה היתה, ופרזבול היה לי ואבד שביון שתקנו חכמים פרזבול, חזקה היא שאין אדם מניח דבר מתר ואוכל דבר אסור.

כה. תלמידי חכמים שהלוו זה את זה, ומסר דבריו לתלמידים, ואמר מוסר אני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה אינו צריך לכתב פרזבול: מפני שהן יודעים שהשמטת כספים בזמן הזה מדבריהם, ובדברים בלבד היא נדחית.

כו. כל המחזיר חוב שעברה עליו שביעית, רוח חכמים נוחה המנו. וצריך המלוה לומר למחזיר, משמיט אני וכבר נפטרת ממני: אומר לו אף על פי כן, רצוני שתקבל יקבל ממנו, שנאמר "לא-יגש" (דברים טו, ב) והרי לא נגש. ולא יאמר לו בחובי, אני נותן לך; אלא יאמר לו שלי הם, ובמתנה אני נותן לך.

כז. החזיר לו חובו, ולא אמר לו כן מסבב עמו בדברים, עד שיאמר לו שלי הם ובמתנה נתתם לך; ואם לא אמר, לא יקבל ממנו אלא יטל מעותיו, וילך לו.

כח. מי שנמנע מלהלוות את חברו קדם השמטה, שמה יתאחר החוב אצלו וישמט עבר בלא תעשה, שנאמר "השמר לך . . ." (דברים טו, ט). וחטא גדול הוא שהרי הזהירה תורה עליו בשני לאוין, שנאמר "השמר לך פן . . ." (שם): וכל מקום שנאמר השמר, או פן, או אל הרי זו מצות לא תעשה. והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו, וקראה אותו "בליעל" (שם); והרי הוסיף הכתוב להזהיר ולצוות שלא ימנע אלא יתן, שנאמר "נתון תתן לו, ולא-ירע לבבך בתתך לו . . ." (דברים טו, י); והבטיח הקדוש ברוך הוא בשכר מצוה זו בעולם הזה, שנאמר "כי בגלל הדבר הזה, יברכה ה'" (שם).

הלכות שמטה ויובל פ"ק י

א. מצות עשה לספור שנים שבע שבע, ולקדש שנת החמשים שנאמר "וספרת לך, שבע שבתת שנים . . . וקדשתם, את שנת החמשים" (ויקרא כה, ח-ט); ושתי מצוות אלו, מסורין לבית דין הגדול בלבד. ומאימתי התחילו למנות: מאחר ארבע עשרה שנה משנכנסו לארץ שנאמר "שש שנים תזרע שדה, ושש

שָׁנִים תִּזְמַר כְּרִמָּה" (ויקרא כה, ג), עַד שִׁיחֶיהָ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶרְצוּ; וְשִׁבַּע שָׁנִים עָשׂוּ בְּכַבוֹשׁ הָאָרֶץ, וְשִׁבַּע שָׁנִים בַּחֲלוּקָה.

ב. נִמְצְאָה אוֹמֵר בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַלְפִים מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁאֲחֵר מוֹלֵד אָדָם הָרֹאשׁוֹן, שֶׁהִיא שָׁנָה שְׁנִיָּה לַיִּצְיָרָה הַתְּחִילוֹ לַמְּנוּת. וְעָשׂוּ שָׁנַת עֶשֶׂר וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַלְפִים לַיִּצְיָרָה, שֶׁהִיא שָׁנַת אַחַת וְעֶשְׂרִים מִשְׁנֻכָּנְסוֹ לָאָרֶץ שְׁמֻטָּה; וּמִנּוּ שִׁבַּע שְׁמֻטוֹת וְקִדְּשׁוּ שָׁנַת חֲמִשִּׁים, שֶׁהִיא שָׁנַת אַרְבַּע וְשִׁשִּׁים מִשְׁנֻכָּנְסוֹ לָאָרֶץ.

ג. שִׁבְעָה עֶשֶׂר יוֹבְלִים מָנוּ יִשְׂרָאֵל, מִשְׁנֻכָּנְסוֹ לָאָרֶץ וְעַד שִׁינְאוּ; וְשָׁנָה שִׁינְאוּ בָּהּ, שֶׁחָרַב הַבַּיִת בְּרֹאשׁוֹנָה, מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית הָיְתָה, וְשָׁנַת שֵׁשׁ וְשְׁלוֹשִׁים בְּיוֹבֵל הָיְתָה שְׁאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים, עָמַד בֵּית רֹאשׁוֹן.

ד. כִּיּוֹן שֶׁחָרַב הַבַּיִת, בָּטַל מִנֵּין זֶה, מִשְׁבַּטְלָה הָאָרֶץ. וְנִשְׁאַרָה הָאָרֶץ חֲרָבָה, שִׁבְעִים שָׁנָה; וְנִבְנָה בֵּית שְׁנִי, וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים עָמַד. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית מִבְּנִינוּ, עָלָה עֲזָרָא וְהִיא הֵבִיאָה הַשָּׁנִיָּה; וּמִשָּׁנָה זֹאת הַתְּחִילוֹ לַמְּנוּת מִנֵּין אַחֵר. וְעָשׂוּ שָׁנַת שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה לְבָנִין בֵּית שְׁנִי שְׁמֻטָּה, וּמִנּוּ שִׁבַּע שְׁמֻטוֹת וְקִדְּשׁוּ שָׁנַת חֲמִשִּׁים; אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה שֵׁם יוֹבֵל בְּבֵית שְׁנִי, מוֹנִין הָיוּ אוֹתוֹ כְּדִי לְקַדֵּשׁ שְׁמֻטוֹת.

ה. נִמְצְאָה לְמַד שֶׁהַשָּׁנָה שֶׁחָרַב בָּהּ הַבַּיִת בְּאַחֲרוֹנָה, שֶׁתְּחַלְתָּהּ מִתְּשָׁרֵי שְׁאֲחֵר הַחֲרָבָן בְּשָׁנֵי חֲדָשִׁים, שֶׁהָיָה מִתְּשָׁרֵי הוּא הַמִּנֵּין לְשְׁמֻטִים וְלִיּוֹבְלוֹת אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית הָיְתָה, וְשָׁנַת חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מִן הַיּוֹבֵל הַתְּשִׁיעִי הָיְתָה.

ו. וּלְפִי חֶשְׁבוֹן זֶה, שָׁנָה זֹאת שֶׁהִיא שָׁנַת אֶלֶף וּמֵאָה וְשִׁבַּע לַחֲרָבָן, שֶׁהִיא שָׁנַת שִׁבַּע וְשְׁמוֹנִים וְאַלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְמִנֵּין שְׁטֹרוֹת, שֶׁהִיא שָׁנַת שֵׁשׁ וְשְׁלוֹשִׁים וַתִּשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לַיִּצְיָרָה הִיא שָׁנַת שְׁמֻטָּה, וְהִיא שָׁנַת אַחַת וְעֶשְׂרִים מִן הַיּוֹבֵל.

ז. אֲבָל כָּל הַגְּאוֹנִים אָמְרוּ שֶׁמִּסְרַת הִיא בִּידֵיהֶם אִישׁ מִפִּי אִישׁ, שֶׁלֹּא מָנוּ בְּאוֹתָן הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁבִּין חֲרָבָן בֵּית רֹאשׁוֹן וּבְנִין בֵּית שְׁנִי אֵלָּא שְׁמֻטוֹת בְּלֶבֶד, בְּלֹא יוֹבֵל; וְכֵן מִשְׁחָרַב בְּאַחֲרוֹנָה, לֹא מָנוּ שָׁנַת חֲמִשִּׁים אֵלָּא שִׁבַּע שִׁבַּע בְּלֶבֶד מִתְּחִלַּת שָׁנַת הַחֲרָבָן. וְכֵן עוֹלָה מִתְּלֻמוֹד עֲבוּדָה זָרָה, כְּפִי חֶשְׁבוֹן זֶה שֶׁהוּא קִבְּלָה.

ח. וְשָׁנַת הַשְּׁמֻטָּה יְדוּעָה הִיא וּמִפְּרָסְמַת, אֲצֵל הַגְּאוֹנִים וְאַנְשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְכָלֵן לֹא מָנוּ אֵלָּא לְשָׁנֵי חֲרָבָן, מִשְׁלִיכִין אוֹתָן שִׁבַּע שִׁבַּע. וּלְפִי חֶשְׁבוֹן זֶה תְּהִי שָׁנָה זֹאת, שֶׁהִיא שָׁנַת שִׁבַּע וּמֵאָה וְאַלֶּף לַחֲרָבָן, מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְעַל זֶה אָנוּ סוֹמְכִין, וְכְּפִי חֶשְׁבוֹן זֶה אָנוּ מוֹרִין לְעִנְיֵן מַעֲשָׁרוֹת וְשְׁבִיעִית וְהַשְּׁמֻטָּה כְּסָפִים שֶׁהַקִּבְּלָה וְהַמַּעֲשָׂה עֲמוּדִים גְּדוּלִים בְּהוֹרָאָה, וּבִהְיוֹתָם רְאוּיִ לְהַתְּלוֹת.

ט. שָׁנַת יוֹבֵל אֵינָה עוֹלָה מִמִּנֵּין שְׁנֵי הַשְּׁבֻעִים אֵלָּא שָׁנַת תִּשַׁע וְאַרְבַּעִים שְׁמֻטָּה, וְשָׁנַת חֲמִשִּׁים יוֹבֵל; וְשָׁנַת אַחַת וַחֲמִשִּׁים, תְּחִלַּת שֵׁשׁ שָׁנִים שְׁלֹשְׁבֻעִים. וְכֵן בְּכָל יוֹבֵל וְיוֹבֵל.

י. מִשְׁגָּלָה שִׁבְטֵי רְאוּבֵן וְשִׁבְטֵי גָד וַחֲצִי שִׁבְטֵי מְנַשֶּׁה, בָּטְלוּ הַיּוֹבְלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר "וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ, לְכָל-יִשְׁבֵּיהָ" (ויקרא

כה,י), בזמן שכל יושביה עליה: והוא שלא יהיו מערבין שבט בשבט, אלא כלן יושבים בתקנן.

יא. בזמן שהיובל נוהג בארץ, נוהג בחוצה לארץ: שנאמר "יובל היא" (ויקרא כה,י; ויקרא כה,יא; ויקרא כה,יב) בכל מקום, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. ובזמן שהיובל נוהג, נוהג דין עבד עברי, ודין פתי ערי חומה, ודין שדה חרמים, ודין שדה אחזה, ומקבלין גר תושב; ונוהגת שביעית בארץ, והשמטת כספים בכל מקום מן התורה.

יב. ובזמן שאין היובל נוהג, אין נוהג עבד עברי, ולא פתי ערי חומה, ולא שדה אחזה, ולא שדה חרמים, ואין מקבלין גר תושב; ונוהגת שביעית בארץ מדבריהם, וכן השמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שבארנו.

יג. מצות עשה לתקע בשופר בעשירי לתשרי, בשנת היובל. ומצוה זו מסורה לבית דין, תחלה; וכל יחיד ויחיד חייב לתקע, שנאמר "תעבירו שופר . . ." (ויקרא כה,ט). ותוקעין בשופר תשע, בדרך שתוקעין בראש השנה; ומעבירין שופר בכל גבול ישראל.

יד. שופר של יובל ושל ראש השנה, אחד הוא לכל דבר; ואחד היובל ואחד ראש השנה לתקיעות: אלא שביובל תוקעין בין בבית דין שקדשו בו את החדש, ובין בבית דין שלא קדשו בו את החדש; וכל יחיד ויחיד חייב לתקע כל זמן שבית דין יושבין, ושלל בפני בית דין. ובראש השנה שחל להיות בשבת, לא היו תוקעין אלא בבית דין שקדשו בו את החדש; ואין כל יחיד ויחיד תוקע, אלא בפני בית דין.

טו. שלושה דברים מעכבין ביובל: תקיעה; ושלוח עבדים; והחזרת שדות לבעליהן, וזו היא השמטת קרקע. מראש השנה ועד יום הכפורים, לא היו עבדים נפטרים לבתיהן, ולא משתעבדין לאדוניהן, ולא השדות חוזרות לבעליהן אלא עבדים אוכלים ושותים ושמחים, ועטרוניהם בראשיהם. כיון שהגיע יום הכפורים, תקעו בית דין בשופר, נפטרו עבדים לבתיהן, וחזרו שדות לבעליהן.

טז. דין היובל בשביתת הארץ ודין השמטה, אחד הוא לכל דבר: כל שאסור בשביעית מעבודת הארץ, אסור בשנת יובל; וכל שמתר בשביעית, מתר ביובל; ומלאכות שלוקין עליהן בשביעית, לוקין עליהן ביובל; ודין פרות שנת יובל באכילה ומכירה ובבעור, כדין פרות שביעית לכל דבר.

יז. יתרה שביעית על היובל שהשביעית משמטת כספים, ואין היובל משמיט כספים. ויותר יובל על השביעית שהיובל מוציא עבדים, ומשמיט קרקע: וזה הוא דין מכירת שדות האמור בתורה; והיא מצות עשה, שנאמר "גאלה, תתנו לארץ" (ויקרא כה,כד). יובל משמיט קרקע, בתחלתו; ושביעית אין משמטת כספים אלא בסופה, כמו שבארנו.

הלכות שמטה ויובל פרק יא

א. ארץ ישראל המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות,

שנאמר "והארץ, לא תמכר לצמיתת" (ויקרא כה, כג). ואם מכר לצמיתות, שניהם עוברין בלא תעשה; ואין מעשיהן מועילין, אלא תחזור השדה לבעליה ביובל. והמוכר שדהו לששים שנה, אינה יוצאה ביובל שאין חוזר ביובל אלא דבר הנמכר סתם, או הנמכר לצמיתות.

ב. לא ימכר אדם ביתו או שדה אחזתו, אף על פי שהם חוזרין אחר זמן אלא אם כן העני, שנאמר "וכי-ימוך אחיך, ומכר מאחזתו" (ראה ויקרא כה, כה). אבל למכר ולהניח הדמים בכיסו, או לעשות בהן סחורה, או לקח בהן כלים ועבדים ובהמה אינו רשאי: אלא למזונות בלבד. ואם עבר ומכר מכל מקום, הרי אלו מכורין. ודנין בבית, דין בתי ערי חומה; ובשדה, דין שדה אחזה.

ג. דין מוכר שדה אחזתו לחשב את הדמים, לפי השנים הנשארות ליובל; ובכל עת שירצה לפדות, מחשב עם הלוקח על השנים שאכל, וגורע מדמי המכר, ומחזיר לו את השאר.

ד. פיצד: הרי שנשאר ליובל עשר שנים, ומכר לו שדהו במאה דינר, אכלה הלוקח שלוש שנים, ורצה המוכר לגאל נותן לו שבעים דינר, ומחזיר שדהו; וכן אם אכלה שש שנים נותן לו ארבעים דינר, ומחזיר שדהו. לא גאלה, אלא היתה ביד הלוקח עד שנת היובל תחזור לבעלים בלא דמים, שנאמר "מספר תבואת, ימכר-לך" (ראה ויקרא כה, טו; ויקרא כה, טז).

ה. מכרה לו והיא מלאה פרות, ולאחר שנים גאלה אינו יכול לומר לו, החזירה לי מלאה פרות כמו שמכרתי לך. לפיכך אם מכרה לו מלאה פרות לפני ראש השנה, וגאלה אחר שתי שנים הרי זה אוכל שלוש תבואות בשתי השנים, ואינו מחשב עמו אלא לפי שתי שנים בלבד: שנאמר "על-פי השנים" (ויקרא כז, יח), לא על פי התבואות.

ו. הקנים והזמורות ופרות שקמה שבתוכה, הרי הן שללוקח כשאר הפרות שלה; אבל אילן שנכסח או שיבש, שניהן אסורין בו. פיצד יעשה ימכר וילקח בדמיו קרקע, והלוקח אוכל פרותיה, עד שתגאל השדה מידו.

ז. הלוקח שדה אחזה, ונטעה אילנות והשביחה כשהיא חוזרת ביובל, שמין שבח האילנות שבתוכה; ונותן בעל השדה דמי השבח ללוקח, שנאמר "ויצא ממכר-בית" (ויקרא כה, לג) ממכר חוזר, ואין השבח חוזר.

ח. המוכר את שדהו בזמן שהיובל נוהג, כמו שבארנו אינו מתר לגאל לפחות משתי שנים, שנאמר "במספר שני-תבואת, ימכר-לך" (ויקרא כה, טו); ואפלו רצה הלוקח, הרי זה אסור שנאמר "במספר שנים אחר היובל, תקנה מאת עמיתך" (שם), אין פחות משתי שנים מעת לעת מיום המכירה.

ט. וצריך שיאכל הלוקח שתי תבואות, בשתי השנים ואחר כך יגאל, שנאמר "שני-תבואת" (ויקרא כה, טו); לפיכך אם היתה אחת משתי השנים שביעית, או שנת שדפון או ירקון אינה עולה מן המנין. הניחה הלוקח בורה שנה ואכלה שנה, או אכלה שנה ונרה שנה לזרעה ולא זרעה הרי אלו עולין למנין.

י. מכרה בשנת יובל עצמה אינה נמכרת, והדמים חוזרין

לְבַעֲלִים. מְכָרָה שָׁנָה אַחַת לְפָנֵי הַיּוֹבֵל הָרִי הַלּוֹקָה אוֹכֵל
אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה אַחֵר הַיּוֹבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "שְׁנֵי-תְבוּאוֹת" (ויקרא
כה, טו).

יא. מְכָר נְקָעִים מְלֵאִים מַיִם, אוֹ סְלָעִים שְׂאִינָם רְאוּיִין לְזָרִיעָה
הָרִי זֶה פּוֹדָה בְּפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים: שֶׁנֶּאֱמַר "בְּמִסְפַּר שְׁנֵי-
תְבוּאוֹת" (ויקרא כה, טו) שָׁדָה הָרְאוּיָה לְתְבוּאָה, הִיא שְׂאִינָה נִגְאָלָת
אַלֵּא אַחֵר שְׁתֵּי שָׁנִים. וְאִם לֹא נִגְאָלָה אַף עַל פִּי שְׂאִינָה רְאוּיָה
לְזָרִיעָה, חוֹזֶרֶת לְבַעֲלִים בַּיּוֹבֵל.

יב. מְכָר אֵילָנוֹת אֵין נִגְאָלִין לְפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁהָרִי רְאוּיִין
לְתְבוּאוֹת; וְאִם לֹא גֵאָלָן, אֵינָן חוֹזְרִין לְבַעֲלִים בַּיּוֹבֵל שֶׁנֶּאֱמַר
"וְיָשָׁב, לְאַחֲזָתוֹ" (ויקרא כה, כז; ויקרא כה, כח), וְלֹא לְאֵילָנוֹת.

יג. מְכָר שָׂדֵהוּ לְרֵאשׁוֹן, וּמְכָרָה רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי, וְשָׁנִי לְשְׁלִישִׁי,
אִפְלוּ מֵאָה בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל תַּחֲזֹר לְאֶדוֹן רֵאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּשַׁנַּת
הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשָּׂדֶה, לְאִשֶּׁר קָנְהוּ מֵאֲתוֹ לְאִשֶּׁר-לוֹ, אַחֲזֵת הָאֶרֶץ"
(ויקרא כז, כד).

יד. מְכָרָה לְרֵאשׁוֹן בְּמֵאָה דִּינָר, וּמְכָרָה הָרֵאשׁוֹן לְשָׁנִי
בְּמֵאֲתַיִם, וְרָצָה הָאֶדוֹן לְגָאֵל אֵינּוּ מְחַשֵּׁב אֵלֶּא עִם הָרֵאשׁוֹן,
שֶׁנֶּאֱמַר "לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר-לוֹ" (ויקרא כה, כז).

טו. מְכָרָה לְרֵאשׁוֹן בְּמֵאֲתַיִם, וּמְכָרָה הָרֵאשׁוֹן לְשָׁנִי בְּמֵאָה
הָרִי זֶה מְחַשֵּׁב עִם הָאֲחֵרוֹן. וְכֵן אִם מְכָרָה בְּמֵאָה, וְהִשְׁבִּיחָהּ
בְּיַד הַלּוֹקָה, וְהָרִי הִיא רְאוּיָה לְהִמְכֹּר בְּמֵאֲתַיִם מְחַשֵּׁב לְפִי מֶה
שֶׁמָּכַר; וְאִם מְכָרָה בְּמֵאֲתַיִם, וְהִכְסִיפָהּ, וְהָרִי הִיא רְאוּיָה לְהִמְכֹּר
בְּמֵאָה מְחַשֵּׁב לְפִי מֶה שֶׁהִיא: לְעוֹלָם מִיפִּין כּוֹחַ הַמוֹכֵר שָׂדֶה
אַחֲזָה, וּמְרִיעִין כּוֹחַ הַלּוֹקָה.

טז. הַמוֹכֵר שָׂדֶה אַחֲזָה, וְהָיוּ לוֹ שְׂדוֹת אַחֲרוֹת, וּמָכַר מֵאוֹתָן
הַשְּׂדוֹת כְּדִי לְגָאֵל שָׂדֶה שֶׁמָּכַר אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "וּמֵצֵא
כְּדִי גֵאֻלָּתוֹ" (ויקרא כה, כו), עַד שֶׁיִּמָּצֵא דָבָר שְׂאִינּוּ מִצּוֹי לוֹ בַּשָּׂעָה
שֶׁמָּכַר. וְכֵן אִם לָוֶה לְגָאֵל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִשְׁיִגָהּ
יָדוֹ" (שם), לֹא שְׁיִלּוּהָ.

יז. מֵצֵא מַעֵט, וְרָצָה לְגָאֵל חֲצִי הַשָּׂדֶה שֶׁמָּכַר אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ:
שֶׁנֶּאֱמַר "כְּדִי גֵאֻלָּתוֹ" (ויקרא כה, כו) אוֹ גּוֹאֵל אֶת כָּלָהּ, אוֹ אֵינּוּ
גּוֹאֵל. וְאִם רָצוּ קְרוֹבָיו לְגָאֵל גּוֹאֲלִים, שֶׁנֶּאֱמַר "אוֹ-דָדוֹ אוֹ בֶן-
דָּדוֹ, יִגְאָלֶנּוּ" (ויקרא כה, מט).

יח. הַנּוֹתֵן שָׂדֵהוּ מִתְּנָה, הָרִי זֶה חוֹזֶרֶת לוֹ בַּיּוֹבֵל שֶׁנֶּאֱמַר
"תָּשָׁבוּ, אִישׁ אֶל-אַחֲזָתוֹ" (ויקרא כה, יג), לְרִבּוֹת אֶת הַמִּתְּנָה.

יט. הָאֲחִין שֶׁחֲלָקוּ כְּלָקוֹחוֹת הֵן, וּמִחֲזִירֵין זֶה לָזֶה חֲלָקוֹ
בַּיּוֹבֵל; וְלֹא תִבָּטֵל חֲלָקָתָן מִכְּמוֹת שֶׁהִיתָה. וְכֵן הַבְּכוֹר וְהַמֵּיבֵם
אֶשֶׁת אָחִיו מִחֲזִיר בַּיּוֹבֵל חֲלָק שְׁנֵטֵל, וְנוֹטֵל הַחֲלָק שֶׁכָּנְגְדּוֹ.

כ. אֲבָל הַיּוֹרֵשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ אַף עַל פִּי שִׁירֵשֶׁת הַבַּעַל מִדְּבָרֵיהֶם
עָשׂוּ חֲזוּק לְדְבָרֵיהֶם כְּשֶׁלְּתוֹרָה, וְאֵינּוּ מִחֲזִיר בַּיּוֹבֵל. וְאִם יָרֵשׁ
מִמֶּנָּה בֵּית הַקְּבָרוֹת יִחֲזִיר לְבָנֵי מִשְׁפָּחָהּ, מִשּׁוּם פָּגָם מִשְׁפָּחָהּ;
וַיִּתְּנוּ לוֹ דְּמִיָּהּ, וּמִנִּכִּין לוֹ דְּמֵי קֶבֶר אֲשֶׁתוֹ שֶׁהָרִי חַיֵּב בְּקְבוּרָתָהּ.